

Bokskrift, ur fören. f. Småland.
Minnen: saml. 3:de
avd: sid. 79-83.

ACC. N:R

M. 9099: 1-4.

Landskap: Småland Upptecknat av: Axel Ramm

Härad: S. Vedbo Adress: _____

Socken: _____ Berättat av: _____

Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

Folktro om askan. s. 1, 2-4.

Troll bergtog bondflickan. s. 2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Avskrift ur "Fören.f.Smål.

M. 9099: 1

Minnen":s saml.3:dje avd. ACC. NR. ....

sid. 79-83.

Landskap: *Småland* Upptecknat av: Ramm, Axel

Härad: *S. Väst* Adress: .....

Socken: ..... Berättat av .....

Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Betraktelser med anledning af folkets Thors-
dyrkan.

(Förutskickad anmärkning: Jag anhåller på det ifrigaste att få påpeka, att detta lilla föredrag icke gör det minsta anspråk på fullständighet, utan endast innehåller några ringa förstudier till ett ämne, så rikt, så intressant allt bearbeta som Thorsdyrkan hos skilda folk.)

I.

Då "åskan går" är *"Gufar"* ute och åker, förföljande trollen. Hans bästa vapen mot trollen är hammaren, hvarmed han utslungar blixten. Såsom jag förut nämnt, går åskstrålen 9 alnar ner i marken. Tager man noga sigte på det ställe, der åskan "slagit ned", och gräfvad 9 alnar nedåt, så träffar man ovilkorligen på "åskviggen". Denne är vanligen en pil eller tillspetsad yxa af flinta men kan äfven vara av vanlig "grästen". Den nytta, som en sådan åskvigg för med sig, är synnerligen stor.

Skriv endast på denna sida!

M. 9099:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

II.

Emellan Flisby kyrka (S.Wedbo härad) och gården Boo i samma socken finnes en underlig stensättning. Främst står en ensam sten, så stenar par om par i en lång rad. (Då det är 12 år sedan jag hörde historien berättas, och då jag sedan ej varit i tillfälle att se stensättningen, kan jag ej yttra mig på något sätt om dess betydelse.) Härom hörde jag följ. sägen berättas:

Trollen, som bebodde ett berg där i trakten, hade fattat behag till en ung bondflicka, som därför blef bergtagen. Bröllop firades inom kort mellan flickan och en af de förnämste trollmännen, och frampå morgonen skulle brud och brudgum, åtföljda af hela "staten", tåga hem till ett närliggande berg, där de skulle för framtiden bo. Bruden var dock icke så dum, hon; ty hon drog ut, än genom en, än genom en annan förevändning, så långt på tiden att solen "rann upp"; och ögonblickligen blef hela "brudstaten" förvandlad i sten, och där stå de än idag. Bruden blef naturligtvis ej förvandlad, utan vände hem. Däraf kommer att endast en sten står i början på stensättningen.

Ehuru liknande sagor och skrock finnas på många håll, har jag nu tänkt att för tillfället endast uppvisa några likheter mellan Lapparnes, Finnarnes och andra Ural-Altiska folks åsigter. Det är visst sant, att Lapparnes mytologi i mycket rönt

Skriv endast på denna sida!

M. 9099:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inflytande af nordiska äsigter, ja, to.m. af kristendomen (t.ex. Lapparnes tro om Ailekes olbmak, Friis, Lappisk Mythologi sid. 75-77), men man måste dock tillerkänna den någon originalitet.

Tron om "åskviggens" uppkomst och nytta är spridd i hela Sverige; likaså finnes från många håll sägner om jättes folks förvandling till sten. Äfven hos lapparne finnes ock dylika äsigter. Horagales (Lapparnes Thor) brukade regnbågen som vapen och utsköt med den pilar, med hvilka han dräpte onda andar. Finnarnes Ukko hade ock regnbågen till vapen och utsköt pilar af glödande koppar. (Castrén, sid.39). - I Lapparnes enda episka dikt "Baeive barnek" (=solens söner) berättas huru solens ene son begifver sig till jättarnes land, och där andtligen får jättens tillåtelse att äkta hans dotter. Jättens söner, som varit borta på hvalfångst, blifva då de vid hemkomsten få veta detta förtörnade och jagade efter det bortfarna paret. De unga nygifta undkomma dock lyckligen, tack vara jättedotterns trenne knutar, genom hvilkas upplösning en kraftig vind blåser i segeln; men vid soluppgång klättra jättesönerna upp på ett berg för att speja efter hvart system tagit vägen. Då förvandlades de genast af solljuset och såsom

förstenade bildstoder

vid Lofoten ses de ännu. (Se Friis sid.169-
175.)

Skriv endast på denna sida!

M. 9099:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Att Svenskarne länge hyst den ibland folket utbredda tron om åskviggarna, bevisas genom följ. citat ur Saxo, där det berättas, att Maagens Nielsön vid ett krigståg hemförde "blandt andre Seiers-Tegn nogle saakaldte Thors-Hammere(mallei joviales) af en uhyre Størrelse, som han fandt paa en af Öerne, hvor de, efter gammel Overtro, ansaaes for en Helligdom". (Se Grundtvigs öfvers. af Saxos Danmarks Krönike sid.529; jf. Petersen Nordisk Mythologi sid.233).

Namnet (tyska Donar) anses för en assimilation af , donar, enl. Petersen; det tycks med säkerhet vara af samma stam som t.Donner, sv.dunder. Jag måste här påpeka en märkelig likhet mellan detta ord och lappska Ibmel, Jibmel, Jubmel, finska Jumala. Detta ord är, enl. Friis (sid.61) en ssättn. af Juma + ändelsen -la eller -lä, som har en lokal betydelse. Lappska Jubma (finska juni) betyder "Sus, Dur, Drön", således alldeles detsamma som synes beteckna.

Lapparnes vanligaste namn på Thor äro Horagales och Diermes. Med Castrén vill Friis härleda Diermes ur roten Dierm och säger, att denna rot "ved förste Öiekast" visar sig vara nära beslägtad med de ugriske Ostjakers Turm etc., hvarmed han naturligtvis vill säga, att ordet är ural-altaiskt (se Friis sid. 65). Horagales (eller då t och h ofta växla i lappska Toragales) "bringar (Friis sid.66) Tanken hen paa de nordiske Nationers

Skriv endast på denna sida!

*vid arse-
derin gen
saknas fort-
sättn.*